

KONGRESI, SIMPOZIJ, DRUŠTVENO ŽIVLJENJE

Summer School In History

Cambridge, 7. – 27. julij 1996

'Cambridge je čudovita mešanica starega in novega. Ni samo slepo stremljenje, ampak je blesteč sad, enkratno vzdušje, ki se ne stekleniči, temveč prilagaja nenehno spreminjajočim se okoliščinam, zahtevam, izzivom in s tem ostaja vitalen del izobraževalnega organizma našega naroda ter celotne mednarodne akademske skupnosti,' je ob svoji inavguraciji leta 1991 zapisal princ Filip, kancler Univerze v Cambridgu. Četudi je v teh vrsticah čutiti majhno neskromnost ter velik ponos, lastosti, sicer primerni za slovesne trenutke, vendar pa tako odvečni pri kritični presoji, moramo kanclerju pritrčiti. *Cambridge – town and gown*, je 'enkratno vzdušje'. Te vzdušje, ki sicer ni izjemno niti po svoji tradiciji – s statuti iz sredine 13. stoletja, takrat uradno še ne potrjene univerze, se Cambridge prišteva med kar dvajset evropskih *Studia Generale*; niti po svoji prodornosti in odmevnosti – spada pač med resda peščico najboljših univerz sveta; pa tudi ne po svoji odprtosti ženskam, drugače verujočim ter tujcem – prvi ženski college je ustanovljen leta 1869, toda možnost pridobitve akademskih naslovov je dana šele leta 1948; vse do sredine devetnajstega stoletja so bila vrata univerze odprta zgolj anglikancem ter kar šestindevetdeset odstotkov študentov je Britancev oz. državljanov držav članic Commonwealtha. Vsaj slednje seveda ni samo stvar Cambridgea, ki se po svojih zlahkanih značilnostih, odlični študijski spodbudi ter edinstvenem akademskem vzdušju, odpira in razdaja tudi s tritedensko *Summer School in History*, ki sta jo že šesto leto organizirala *Board of Continuing Education* in *Faculty of History*. Predavatelji z Univerze v Cambridgu so udeležencem – kar iz enaindvajsetih držav, različnih specializacij in znanj – ponujali v obravnavo posamezna zgodovinska obdobja in specialne problematike zlasti britanske zgodovine pa tudi njenega širšega evropskega konteksta. Kvalitetna ponudba in različnost pogledov diskutantov sta kolokvijem dajala izizvalno barvitost. Naj jo ujamem v kratkih povzetkih.

Paul Milett, direktor klasičnih študijev na *Downing Collegeu* je v okviru seminarja z naslovom '*The Ancient Greeks and us*' skupaj s študenti poskušal razložiti problematiko, kot se je izrazil, 'grškega testamenta' ter v njenem okiru pokazati na razpoke, ki ločujejo antično Grčijo ter moderne evropske kulturne koncepte. Dr. Milett je predstavljal grška pojmovanja tiranije in demokracije, religije in moralnih vrednot, spolov in seksualnosti, vojske in vojne, gospodarstva in zgodovinske zavesti ter ugotavljal dediščino teh pojmovanj v evropskih in maloazijskih kulturnih okoljih. Klasično dobo je s srednjeveško povezoval *Matthew Innes*, raziskovalec na *St. Peter's Collegeu*, pri čemer mu je bil kot vez med obdobjema služila osebnost Karla Velikega, razvoj njegovega kulta in legend o njem skozi vse medievalno obdobje, sicer obdobje impresivnih medmestnih gospodarskih povezav, ki so, kakor je svoje študente prepričeval *Mark Bailey*, predstavljale torišča angleške gospodarske konjunktore.

'*The nobility of medieval England*' je bila naslov seminarja pri *Rosemary Horrox*, direktorici zgodovinskih študijev na *Fitzwilliam Collegeu* sicer pa eni vodilnih angleških medievalistk. V procesu srednjeveške gospodarske konjunktore, je plemstvo igralo glavno vlogo, če izvzamemo že v 1. pol. 13. stoletja več kot samo zaznaven vpliv Londona. Če je plemiško življenje prevevalo sfere političnega in državnškega, pa je bilo življenje plemičev tisto, ki je dajalo takt gospodarskemu, družbenemu in družabnemu segmentu Otoka. Temelj konjunktore kot spojka okoliščin in priložnosti, izzivov in odzivov, nagnjenj in stremljenj, morda celo hrepenenj, izoblikovanega na nivoju bodisi državnih ali regionalnih političnih entitet, je bila institucija služabništva, *service*. Biti služabnik je bilo oportuno, predvsem pa politično koristno in častno, lahko tudi kurtoazno mučno ter moralno obremenjujoče. Bilo je razmerje, ki je zahtevalo naklonjenost in zaupanje in zvestobo. Bilo je obojestransko razmerje, ki ga je definiralo preprosto pravilo: 'Lord gets service, servant gets lordship.' Plačilo služabništva je bilo sicer pričakovano, ne pa tudi nujno; več kot nagrada je veljalo 'lordship – lord's good will'. Razvil se je torej protekcionizem, posebljen v *good lords* in njegovem nasprotju, *heavy lords*, ter obvladoval celotno družbeno hierarhijo, materialno podstat katere je predstavljala zemlja. Posedovanje le-te je posameznika osvobajalo biti služabnik, hkrati pa zahtevalo od njega imeti služabnike. Biti plemič je sicer pomenilo imeti zemljo, ki je zgolj podlaga vplivu in moči, ne pa tudi orodje za njuno izvajanje. Orodje je namreč služabništvo.

To svojo tezo Rosemary Horrox postavlja naproti klasičnemu pojmovanju fevdalnih korelacij, temelječih na pravicah, izhajajočih iz strukturiranega lastništva zemljiške posesti, ter t.i. 'bastardnemu fevdalizmu', temelječemu na denarnih rentah; iz nje izpeljuje, v maniri kontroverznih izvajanj *Susan Reynolds*, seveda ne 'fevdalna' ampak zgolj medievalna razmerja. Srčika le-teh je, še enkrat, *service*, ki pogojuje in oblikuje samopodobo plemstva, njegovo dinastičnost, državotvorno poslanstvo in vojaško vlogo ter njegov odnos do inferiornih socialnih skupin. Biti plemič ni pomenilo samo *imeti* ampak tudi *dajati*. In dajati v izobilju. S tem se je zadovoljilo religioznim zahtevam, umirilo vest ter, kar ni bilo najbolj očitno, imelo pa je izjemen radij, pridobilo politične privrženca in utrdilo politični položaj. Toda, če nekoliko podvomimo v poglede dr. Horroxove: ali so bili res hektarski obseg, preperelost dokumentov in kosti ter še zlasti masovnost podpore kriteriji politične pomembnosti? Bliskovitost vzpona nekaterih dinastij in posameznikov (Percies, de la Poles, Mowbrays, Piers Gaveston...) nedvomno dopušča drugače interpretacije ter kaže zlasti na veliko pragmatičnost političnega – pravzaprav vsakršnega – življenja, pragmatičnost, ki je slednjič privedla do kakovostne izvedenitve moralnih vrednot ter, posledično ali ne, politične impotentnosti medievalnega plemstva.

'The English Reformation' – triumf čistosti božje besede nad srednjeveško korupcijo in vraževerjem ali pa brezobzirno zatrtje globoko zakoreninjene religiozne kulture zaradi dinastičnih ugodnosti in privatnih koristi, je bilo vprašanje, ki sta si ga zastavljala *Richard Rex*, sicer predavatelj na Faculty of Divinity ter *David Smith* iz Selwyn Collega, ki je v sklopu traktatov z naslovom '*The century of revolution: England, 1603–1689*' iskal politične, pravne in verske korenine razlogov tega krvavega obdobja, ki je pomenilo prelom s srednjim vekom tudi na najbolj banalnih nivojih. Pomenilo je prelom v miselnosti, v navadah, v pravu, skratka prelom, kot je ugotavljal pri svojih predavanjih na temo '*Popular mentalities in early modern Europe*' *Malcolm Gaskill* iz Anglia Polytechnic University, v medčloveških odnosih, v načinu uravnavanja družbenih razmerij ter metodi reševanja socialnih trenj. Šlo je, če strnemo njegove metodološko tehtno utemeljene ter didaktično zavidljivo predstavljene teze, za obrat od javnega 'face-to-face existence' k bolj privatnim življenjskim sferam ter za temeljito deplasiranje prepričanja v duhovni univerzum z bolj sekularnim pogledom. Sekularizacija je, če strnemo diskusijo, kot dediščina reformacije ter oblikovanja države, ki dajeta družbi novega konsolidacijskega ter kohezivnega duha, pomenila na ravni mentalitet velike kulturne spremembe, individualizacijo ter desakralizacijo, dogajanje, ki ga je predavatelj povzel s stavkom: 'God was not dead. He or she was only retired.'

'Odsotnost božanske avtoritete je omogočala, želja po prijetnejšem podnebjju pa gnala Angleže v '*The making of the Great Britain, 1679–1745*', je v svojem uvodu skušal biti duhovit *Patrick Higgins*. Da je za oblikovanje imperija potrebna močna in pokončna osebnost, je dokazovala *Chris Clark* iz St.Catharine's Collega in ob tem secirala nemškega cesarja Viljema II. ter sočasno nemško družbo. Britansko, v letih 1914–1918, je vzel pod drobnogled *Adrian Gregory*, raziskovalec na King's Collegu, njegov kolega *Neville Wylie* medvojno evropsko, *Peter Gray* iz Downing Collega pa irsko v skoraj dvestoletnem razponu med 'Act of Union' in premirjem leta 1994.

Seminarska ponudba je bila torej tako časovno kot problemsko pisana ter dodatno poglobljena na plenarnih predavanjih pod okriljem naslova '*The past is another country*,' kjer nam je dvajset eminentnih britanskih zgodovinarjev predstavljalo svoje poglede na pretekla dogajanja, poglede, videne skozi 'antropološka očala', kot je v uvodnem predavanju pod naslovom '*Is the past a foreign country?*' dejal *Peter Burke*. Rekonstrukcije dogodkov in dejanj, predvsem pa njihove logike in logike posameznikov ter množic so nam ponujali *Jeremy Black*, ki je razmišljal o spremenjujočih se odnosih Evropejcev do vojske in vojne, *Tim Hochstrasser* je v predavanju z naslovom '*From Europe to European Union*' zaobjel konceptualne variacije evropske identitete; *Steve Hindle* je poskušal zapopasti elizabetinsko pojmovanje socialne države, *Rohan McWilliam* se je spraševal, kaj je pomenilo biti viktorijanec, *Angela John* pa, kako domača nam je historična biografija. *Jonathan Haslam* je bil prepričan, da je '*Russia's past: a very foreign country*', drugače pa je menil *Stuart Sillars* o '*Myths of Englishness*.'

Če je to reportažno poročilo, ki naj je bolj kot o zgodovini govorilo o zgodovinarjih, kateregakoli izmed mitov utrdilo in poglobilo; če je kakorkoli prispevalo k prepričanju, da razvite historiografije niso zgolj premislek, poudarjam premislek, *olens lucernam*; če je dajalo občutek hvalisanja balzamirane tradicije, ne pa tradicije, iz katere se sicer raste, vendar pa se jo plemeniti s tem, da se jo presega; če se je zdelo, da je Cambridge več kot samo prijetno akademski in akademsko prijeten, potem to ni bil moj namen. Cambridge je predvsem spodbuda in zato, da sem je bil deležen, gre moja zahvala za razumevanje ter pomoč profesorju dr. Vasku Simonitju in Skladu dr. Franca Munde.